

ECONOMISCHE NALEZINGEN EN BERICHTEN.

Aan een nieuwe studie van professor Helfferich over de Russische en Japansche financiën ¹⁾ ontleenen wij het hier volgende overzicht van de, bij het einde van den Russisch-Japanschen oorlog, door dezen in de beide landen veroorzaakte vermeerdering der staatsschuld.

Russische oorlogsleeningen.

Buitenlandsche leeningen.	Bedrag in		Jaarl. rente- last in
	Millioenen roebels.	Mill. rbs.	
	Nominaal.	Opbrengst.	Mill. rbs.
5 pCts. Schatkistbons in Mei 1904 te Parijs uitgegeven . .	300,0	282,0	15
4½ pCts. Leening in Januari 1905 te Berlijn en Amsterdam uitgegeven	231,5	209,5	10,4
5 pCts. Schatkistwissels in Mei 1905 uitgegeven tot een totaal bedrag van 200 Mill. rbs. . .	150,0	142,9	6,75
Totaal . . .	681,5	634,4	32,15
Binnenlandsche leeningen.			
3 ⁶ / ₁₀ pCts. Schatkistbiljetten in Augustus 1904 uitgegeven . .	150,0	150,0	5,4
5 pCts. Binnenlandsche leening in Maart 1905 uitgegeven . . .	200,0	188,0	10,0
5 pCts. Schatkistwissels, uitgifte Mei 1905; hiervan in 't binnenland geplaatst	50,0	47,6	2,25
5 pCts. Binnenlandsche leening in Augustus 1905 uitgegeven . .	200,0	190,0	10,0
Totaal . . .	600,0	575,6	27,65
Totaal generaal . . .	1281,5	1209,0	59,8

¹⁾ Prof. Dr. Helfferich. Die finanzielle Seite des russisch-japanischen Krieges, in Marine Rundschau, afl. October 1905.

Japansche oorlogsleeningen.

Buitenlandsche leeningen.	Bedrag in Millioenen yen. Nominaal. Opbrengst.	Jaarl. rente- last in Mill. yen.
6 pCts. Schatkistbiljetten, uitge- geven in Mei 1904 te Londen en New-York, 10 Mill. pd. st.	97,63	89,3 5,86
6 pCts. Schatkistbiljetten, uitge- geven in Nov. 1904 te Londen en New-York, 12 Mill. pd. st.	117,156	101,6 7,03
4½ pCts. Leening, uitgegeven in Maart 1905 te Londen en New- York, 30 Mill. pd. st. . . .	292,89	252,6 13,18
4½ pCts. Leening, uitgegeven in Juli 1905 te Londen, Berlijn en New-York, 30 Mill. pd. st. .	292,89	250,4 13,18
Totaal	800,566	693,9 39,25

Binnenlandsche leeningen.

5 pCts. Schatkistbiljetten, uitge- geven in Februari 1904 . . .	100,0	95,0 5,0
5 pCts. Schatkistbiljetten, uitge- geven in Mei 1904	100,0	92,0 5,0
5 pCts. Schatkistbiljetten, uitge- geven in November 1904 . .	80,0	73,6 4,0
6 pCts. Schatkistbiljetten, uitge- geven in Maart 1905	100,0	90,0 6,0
6 pCts. Schatkistbiljetten, uitge- geven in April 1905. . . .	100,0	90,0 6,0
Totaal	480,0	440,6 26,0
Totaal generaal	1280,566	1134,5 65,25

Aan deze tabellen voegt Helfferich eene berekening toe van de totaalkosten van den oorlog voor beide landen tot September l.l.

Voor Rusland zou deze rekening de volgende zijn:

	Mill. Rbs.
Beschikbare middelen der Schatkist bij den aanvang van 1904	381
Waarbij komt voordeelig saldo van het gewone budget in 1904	107
en idem voor 1905 volgens begrooting	61
maakt te zamen	549
Waarvan is af te trekken het bedrag der buitengewone uitgaven voor andere dan oorlogsdoeleinden minus daartegenover staande buitengewone ontvangsten . .	235
Blijft saldo der beschikbare middelen	314
Hierbij nu voegende de opbrengst der Leeningen, t. w.	1209
geeft een totaalsom van middelen van	1523
waarvan op genoemden datum nog beschikbaar gebleven zouden zijn ongeveer	190
geeft pl. m.	1330
als het bedrag dat de oorlog aan Rusland gekost zoude hebben, ongerekend de sommen benoodigd voor den terugkeer der troepen en voor herstel van de vloot en verder oorlogsmateriaal.	

Voor Japan zou de rekening luiden als volgt:

	Mill. Yen.
Overwijzingen uit bijzondere fondsen :	
in het oorlogsbudget van 1904/5.	55,0
in het oorlogsbudget van 1905/6.	8,0
te zamen	63,0
Overwijzingen wegens budget's overschotten en besparingen op andere uitgaven: oorlogsbudget 1904/5	48,0
oorlogsbudget 1905/6	48,4
	96,4
Overwijzingen wegens nieuwe of verhoogde belastingen en monopolie-inkomsten: budget 1904/5	62,0
budget 1905/6 150,6 Mill. yen, hiervan $\frac{1}{2}$	75,3
	173,3
Waarbij dan komt :	
wegens vrijwillige bijdragen	2,0
de opbrengst der leeningen	1134,5
en bijzondere geldopnamen	31,0
maakt een totaal bedrag van	1464,2
waarvan per einde September nog beschikbaar geweest moest zijn, ten minste	300,0
geeft pl. m.	1160

als het bedrag dat de oorlog aan Japan gekost zou hebben, ongerekend ook weder de sommen nader uit te geven voor de terugtrekking der troepen en voor herstel van de vloot en verder oorlogsmateriaal.

Een bedrag van:

voor Rusland	Mill. rb.	1330	=	à f	1.28	1700	Mill. gulden.
" Japan	" yen	1160	=	" "	1.24	1440	" "

te zamen	3140	Mill. gulden.
----------	---------	------	---------------

ziedaar dus de totaalsom welke direct door den oorlog verslonden zou zijn, behalve nog de bedragen waarmede deze uitgaven vermeerderd zullen worden eer de gevolgen van den oorlog zijn uitgewischt. En van die totaalsom zou volgens Helfferich door de Europeesch-Amerikaansche geldmarkt een bedrag van pl. m. 2200 millioen gulden gefourneerd zijn; zegge 2200 millioen gulden Europeesch-Amerikaansch kapitaal dat door dezen oorlog vernietigd werd, daarvoor eene vordering van gelijk bedrag, of nominaal iets grooter, op Rusland en Japan in de plaats getreden zijnde.

Het is hier de plaats niet om aan deze cijfers nog beschouwingen toe te voegen. Enkele opmerkingen slechts.

Helfferich vestigt er de aandacht op hoe, in verhouding tot den toestand der staatsfinanciën in beide landen vóór den oorlog, de oorlogsuitgaven aanzienlijk veel bezwarender waren voor Japan dan voor Rusland. Hij doet dit op duidelijk sprekende wijze uitkomen in het hier volgende staatje, opgemaakt in Marken.

	Rusland.	Japan.
Gewone rijksinkomsten volgens het laatste vredes-		
budget	Mill. Mk. 4277	467
Oorlogsuitgaven tot op het einde van Augustus		
1905	Mill. Mk. 2873	2424
Uitmakende eene verhouding der oorlogsuit-		
gaven tot de rijksinkomsten vóór den oorlog		
van	Percenten. 67	519
Staatsschuld bij het begin van den oorlog	Mill. Mk. 14350	1170
Oorlogsleeningen.	Mill. Mk. 2768	2676
Uitmakende eene verhouding der oorlogsleeningen		
tot het totaal der staatsschuld vóór den oorlog		
van	Percenten. 19	229
Jaarl. rentelast der oorlogsleeningen.	Mill. Mk. 129	136
Uitmakende eene verhouding der rente van de		
oorlogsleeningen tot de rijksinkomsten als vóór		
den oorlog van	Percenten. 3	29

Deze vergelijking nu heeft ontegenzeglijk hare beteekenis en stelt klaar in het licht hoe zwaarwichtig het offer is dat Japan zich voor den oorlog heeft moeten getroosten. Het maakt 't ook duidelijk waarom de Japansche regeering, volkomen terecht, het verkozen heeft den vrede te sluiten op de thans bedongen voorwaarden boven het voortzetten van den oorlog ter verkrijging van nog betere.

Maar verder zegt die tegenover-elkander-stelling van enkel cijfers toch eigenlijk al zeer weinig.

Bij eene beschouwing der financiën van Japan in Juni 1904, haalden wij aan een gezegde van een Engelschen schrijver, volgens welken het alle schijn had alsof Japan, door de uitmuntende wijze waarop het zich had voorbereid om oorlog te voeren en daarvoor geen opofferingen te groot had geacht, nu ook juist in een oorlog heil zag om daardoor te ontkomen aan den financieelen en economischen druk door die maatregelen veroorzaakt ¹⁾. Welnu, Japan heeft zijn „va-tout” gespeeld, maar... het heeft ook gewonnen. En het rijk heeft door dezen oorlog, allereerst ten aanzien van zijne stelling in het Oosten, en tevens wat betreft zijne verhouding tot de groote mogendheden in Europa en de Ver. Staten van Amerika, zich eene plaats veroverd waardoor op politiek alsmede op economisch gebied het zich een toekomst heeft geopend waarmede zijn vroeger bestaan niet meer in vergelijking komt.

En hoe is nu daarentegen de stand van zaken in Rusland geworden?

In December 1904 Rusland's Financiën hier besprekende ²⁾, konden wij er op wijzen hoezeer in het laatste tiental jaren vóór den oorlog met Japan de financiën van het rijk aanmerkelijk verbeterd en betrekkelijk waarlijk zeer krachtig geworden waren. De rijksinkomsten toch waren in vergelijking met een dertigtal jaren te voren en inzonderheid in het laatste tiental jaren aanzienlijk toegenomen. Inmiddels was het rijk tevens in het bezit gekomen van een uitgebreid spoorwegnet en diensgevolge was, al onderging de staatsschuld eene niet onbelangrijke vermeerdering, het netto passief — verschil tusschen staatsschuld en produc-

¹⁾ Zie „De Financiën van Japan”. Economist 1904, bl. 527 v.

²⁾ Zie: Rusland's Financiën, Economist 1905, bl. 11 v.

tieve bezittingen — van 1892 tot 1902 met meer dan een milliard roebels afgenomen; van 3026 millioen roebels op 1882 millioen. En eindelijk was de vermeerdering der rijksinkomsten wel voor een belangrijk deel veroorzaakt door wijzigingen in de staatshuishouding, tegenover vermeerderde inkomsten eveneens vermeerderde uitgaven staande, maar daarnaast stond toch ook een verhoogde opbrengst der belastingen en van andere middelen tengevolge van een natuurlijk accres, samenhangende met vermeerdering der nationale welvaart.

Doch tegenover deze lichtpunten in den toestand moesten wij ook wijzen op ernstige schaduwzijden. Rusland, brachten we in herinnering, was, niettegenstaande de industriele ontwikkeling daar te lande in den lateren tijd, nog steeds in de eerste plaats een landbouwstaat. En zijn landbouwproductie was van de allergrootste beteekenis voor den algemeenen financieelen toestand des lands omdat, gevolg van de betrekkelijke kapitaal-armoede der bevolking, de staatsschuld voor een groot deel in het buitenland werd gehouden. Dientengevolge ontstond uit de rente der staatsschuld een aanzienlijke last ten behoeve van het buitenland op de voortbrenging des lands: last alleen te kwijten door uitvoer der landbouw-producten. Toch waren eigenlijk de landbouw-toestanden in Rusland zeer ongunstig. Alleen maar, de oorzaak hiervan moest niet gezocht worden in onvoldoenden rijkdom der natuurlijke hulpbronnen, maar in den economischen toestand der bevolking. Met name vormden de intellectuele achterlijkheid der landbouw bevolking en hare armoede de groote moeilijkheid, welke overkomen moest worden ter verbetering van den stand van zaken.

Mocht — met deze woorden besloten we onze beschouwingen — dit de uitkomst wezen, waartoe de zich destijds openbarende drang naar hervorming in Rusland zou leiden!

Helaas echter valt thans slechts te constateeren, dat de regeering maar al te lang gedraald heeft met aan dien drang gehoor te geven. Geen evolutie ten goede heeft zij in tijds weten in het leven te roepen, en een revolutie is gevolgd waarvan het einde en de uitkomsten door niemand meer voorzien kunnen worden. Doch welke deze ook zijn zullen, reeds thans heeft die revolutie aan den economischen toestand des lands weder onmetelijke schade aangebracht, kapitaalsverwoesting

op groote schaal veroorzaakt hebbende alsmede versterking van de nijverheids- en handelsverhoudingen. En dat ook de Staatsfinancien daardoor reeds aanmerkelijke schade ondervonden zullen hebben, spreekt van zelf. De toestand komt nu inderdaad hoogst bedenkelijk en zorgwekkend voor.

Op één bijzonder punt moeten wij ten slotte nog wijzen.

Bij den aanvang van den oorlog gaf de regeering haar voornemen te kennen, den verbeterden munttoestand te willen handhaven en daarop geen inbreuk te zullen maken ten behoeve van tijdelijke versterking der rijksmiddelen. Aan dat voornemen is zij gedurende den oorlog getrouw gebleven. Wel onderging de circulatie der biljetten van de Staatsbank een aanzienlijke vermeerdering, ook hare gouddekking nam echter toe; en ofschoon goudonttrekking aan de binnenlandsche circulatie hiertoe ook moest meewerken, de eigenlijke bank-positie was laatstelijk nog alleszins bevredigend. Maar tijdens de vredesonderhandelingen te Portsmouth heeft niemand minder dan Minister Witte zelf, reeds op den goudvoorraad der bank gewezen als op een financiële reserve der schatkist, welke het aan de regeering mogelijk gemaakt zou hebben den oorlog nog geruimen tijd voort te zetten, al konden ook geen nieuwe buitenlandsche leeningen gesloten worden. *Deze* aantasting van den goudvoorraad der bank is door den vrede onnoodig geworden. Doch de geldbehoefte der schatkist moeten thans toch niet minder groot en dringend geworden zijn. Hoe daarin te voorzien, indien de binnenlandsche toestand voortgaat het plaatsen eener nieuwe leening in het buitenland onmogelijk te maken? De regeering zal zich dan wel gedwongen zien om haar toevlucht te nemen tot de bank en deze, staatsbank als zij is en van de regeering absoluut afhankelijk, zal de gevraagde hulpmiddelen niet kunnen weigeren. Uitgifte van ongedekte biljetten of vermindering der dekking van de reeds uitgegevene, werd dan onvermijdelijk. En eenmaal de biljetten weder uitgegeven met, inplaats van een goed gereglementeerde dekking, als onderpand alleen eene vordering op den staat, zoo zal de munthervorming, vrucht der zorgen van drie ministers gedurende het vierendeel van een eeuw, weder voor goed ten einde, en Rusland ook financieel van zijn met zooveel moeite veroverd standpunt teruggevallen zijn.

Einde November 1905.

G. M. BOISSEVIN.